

YAZILI VE GÖRSEL BASINDA YER BULAN İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ KAPSAMINDAKİ BAZI KAVRAMLARIN ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİYLE DEĞERLENDİRİLMESİ

Hülya ÇELİK*

Ahmet KATILMIŞ**

Ersin TOPÇU***

ÖZET

İlköğretim Sosyal Bilgiler ve T. C. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersleri öğretim programlarında sosyal ve siyasal alana ait bazı kavramların öğretilmesine önem verilmektedir. Devlet, demokrasi ve vatandaş sözü edilen kavramlardan bazılarıdır. Bu kavramların diğer bir özelliği ise yazılı ve görsel basında oldukça sık yer almasıdır. Bundan dolayı da öğrenciler bu kavramların tanım ve kapsamına yönelik olarak biri okul diğeri ise yazılı ve görsel basın olmak üzere iki farklı kaynaktan bilgi almaktadır.

Dolayısıyla bu kavramların öğrenciler tarafından nasıl algılandığının bilinmesi gerekmektedir. Bu durumdan hareket ederek bu çalışmada, Türkiye’de ilköğretim öğrencilerinin devlet, vatandaş ve demokrasi kavramlarını nasıl anlamlandırdıklarını saptayarak sözü edilen problemin çözümüne katkıda bulunmak amaçlanmıştır. Araştırmada nitel ve nicel yöntemle elde edilen bulgulardan hareketle devlet, vatandaş ve demokrasi kavramlarını öğrencilerin nasıl anlamlandırdıkları tespit edilerek, bu anlamlandırmalarının sebepleri ve kültürlerarası iletişime etkileri hakkında değerlendirmelerde bulunulmuştur. Nicel ve nitel yöntemlerin birlikte kullanıldığı araştırmada, veri toplama aracı olarak nicel veriler için anket, nitel veriler için yarı yapılandırılmış görüşme formları uygulanmıştır. Araştırmanın örneklemine alınan öğrenciler İstanbul il sınırları içinde bulunan ilköğretim okullarından seçilmiştir. Araştırma, 2008/2009 eğitim ve öğretim yılında gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Devlet, Vatandaş, Demokrasi, Sosyal Bilgiler, Medya

* Yrd. Doç. Dr. Sakarya üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ABD.

** Öğretim Görevlisi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ABD.

*** Öğretmen

THE EVALUATION OF SOME OF THE CONCEPTS INCLUDED SOCIAL STUDIES TEACHING IN MEDIA WITH STUDENTS' VIEWS

SUMMARY

In primary school social studies and Turkish Republic curriculum, it is important to teach some concepts about social and political field. State, democracy and citizenship are some of these mentioned concepts. Taking place often in media is another feature of these concepts.

Therefore students get information about them from both school and media as two different sources.

Consequently it is necessary to be known how these concepts are perceived by the students. In this study it is aimed to determine how primary school students give meaning to the concept of state, citizen and democracy and make a contribution to the solution of the problem. Therefore by using the findings from qualitative and quantitative methods it is determined how primary school students give meaning to the concept of state, citizen and democracy. The causes of their explanation and their effects of intercultural communication are also evaluated. In this extent it is analyzed how students perceive Turkish international policy about the problem of the research. It is evaluated which world system for Türkiye is wanted by the students. Moreover it is presented how the attitudes and application of politicians and state men affect the perception of the students about state, citizen and democracy. According to this some applications of the mentioned actors affect the perception of the students about state, citizen and democracy in negative way. It is determined in the research that students are sensitive to the application about state, citizen and democracy and they give importance the continuation of the state in the same sensitivity level.

In this research using both qualitative and quantitative methods, survey and interview forms are applied. The students for the sample of this study are chosen from the primary school in İstanbul. The research is applied in 2008/2009 educational term.

Key words: State, Citizen, Democracy, Social Studies, Media

1. GİRİŞ

Çok yönlü bir varlık olan insanın, sadece biyolojik özellikleri, onun, toplumun bir parçası olmasında tek başına yeterli olmamaktadır. Bu eksiklik, iletişimin kaçınılmaz bir olgu olarak karşımıza çıkmasına sebep olmuştur. İnsanlar, birbirleriyle farklı amaçlarla farklı boyut ve derinlikte iletişim kurmaktadır. Bu iletişim meydana gelirken, ifade edilen olay ve olguların anlaşılmasında ortak kavramlardan faydalanılmaktadır. Temelini yaşantı izlerinin oluşturduğu ve bilgiyi

oluşturma sürecinin bir parçası olan kavramlar, nesnelere somut biçimlerinden soyutlanan genel tasarımlardır (Nas, 2003: 128). Duyularımızla algıladığımız nesne, olgu ve olaylar aklımızda kavramlaşır. Bilgilenme sürecinde maddesel olan, düşünsel olana yani kavrama dönüşür. Bir kavramın oluşma sürecinde; ayırt etme, karşılaştırma, çözümleme, genelleme gibi pek çok zihinsel işlem gerçekleşir (Hançerlioğlu, 1988:219). Bu bağlamda kavram, ilgili olgular kategorisini temsil eden sözcük ya da cümle ile ifade edilen, bundan dolayı bir olguya göre düşünülmesi biraz daha zor olan soyut düşünce şeklinde tanımlanabilir (Barth ve Demirtaş, 1997: 10). Bu tanımlama ve açıklamalara bağlı olarak kavramların etkili iletişimde önemli yer tuttukları söylenebilir. Kültürlerarası iletişimde de siyasal ve kültürel alana ilişkin kavramların toplum tarafından nasıl ifade edildiği etkili olmaktadır.

En genel anlamda insanoğlunun ulaştığı en mükemmel siyasi teşkilatlanma olan devlet (Niyazi, 2006), toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasi, hukuki, ekonomik ve sosyal kurumlarıyla teşkilatlanmış, bağımsız millet ya da milletler topluluğu olarak tanımlanabilir (Doğan, 2001: 115). En genel anlamda devletle kişi arasındaki bağ olarak tanımlanan vatandaşlık ise kişinin devlete karşı bağlılığını ifade ederken aynı zamanda devletin birey üzerinde birtakım yetkilere sahip olmasının da temelini oluşturmaktadır (Aybay, 2004: 4). Demokrasibir ülkedeki tüm vatandaşların, organizasyon veya devlet politikasını şekillendirmede eşit hakka sahip oldukları bir yönetim biçimidir.

Sözü edilen bu kavramlar ilköğretimde verilen tüm derslerin öğretim programlarında özellikle de Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında öğrencilere kazandırılması gereken önemli kavramlar olarak görülmektedir. Öte yandan zikredilen kavramların kapsam alanıyla ilgili olarak yazılı ve görsel basında birçok unsura da yer verilmektedir. Bu unsurlar bazen haber, bazen belgesel, bazen ise televizyon filmi olarak öğrencilerin karşısına çıkmaktadır. Bundan dolayı öğrenciler birçok alanda olduğu gibi bu çalışmanın odağına alınan kavramlarla ilgili olarak da biri eğitim programları, diğeri ise yazılı ve görsel haber ya da sanatsal etkinliklerin tümünü kapsayan popüler alan olmak üzere iki farklı kaynaktan bilgilenmektedirler. Bu iki kaynağın kavramlara yüklediği anlam da çoğu zaman farklılaşmaktadır. Bazı durumlarda iki farklı kaynaktan tercih edilen tanımlamada kullanılan içerik ise birbiriyle hiç örtüşmemektedir. Bundan dolayı devlet, vatandaş ve demokrasi

kavramlarını öğrencilerin nasıl anlamlandırıdığı ve bu kavramların kapsamı ile ilgili olarak neler düşündüklerinin tespiti çözümü bekleyen bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır.

1. 2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, Türkiye’de ilköğretim öğrencilerinin devlet, vatandaş ve demokrasi kavramlarını nasıl anlamlandırdıklarını saptayarak, bu anlamlandırmada öne çıkan unsurları ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu genel amaca bağlı olarak araştırma sürecinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğrenciler, mevcut dünya sistemi içinde Türkiye’nin nasıl hareket etmesini istemektedirler?
2. Öğrencilere göre devletin temel nitelikleri nelerdir?
3. Öğrencilere göre demokrasinin temel nitelikleri nelerdir?
4. Öğrenciler insan haklarının hangi boyutlarını öne çıkarmaktadırlar?
5. Öğrencilere göre vatandaşlık hak ve sorumlulukları nelerdir?
6. Öğrenciler, vatandaşlık hak ve sorumluluklarından hangisini daha önemli görmektedirler?
7. Öğrenciler yazılı ve görsel basında devletle ilgili verilen haberleri nasıl değerlendirmektedirler?

2. YÖNTEM

2. 1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada kullanılan nicel veriler araştırmacının amacına ve ekonomik koşullarına uygun olarak verilerin toplanması ve çözümlenebilmesi için gerekli koşulların düzenlenmesine (Karasar, 1994: 34) dayalı tarama modeli uygulanarak elde edilmiştir. Bu modelde tasarlanan araştırmalarda amaç, evreni teşkil eden deneklerin düşünce ve görüşlerini olduğu gibi tespit etmektir (Arseven, 2001: 14). Bundan dolayı çalışmada, ilköğretim öğrencilerinin araştırma odağına alınan kavramlara yönelik düşüncelerini hiçbir etkileme yapmadan olduğu gibi ortaya çıkarmak amaçlanması nedeniyle tarama modeli tercih edilmiştir. Tarama türü araştırmalarda nitel araştırmalarda olduğu gibi gözlem ve görüşme yöntemleri de kullanılabilir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2008: 178). Tarama modelinin böyle bir uygulamaya imkân tanınmasından dolayı çalışmada nitel boyuta da yer verilmiştir. Bu boyutla ilgili olan veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak temin edilmiştir.

Bundan dolayı bu araştırmada nicel ve nitel modeller birlikte kullanılmıştır.

2. 2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın çalışma evrenini İstanbul iline bağlı Ümraniye ilçesinde bulunan akmak İlköğretim Okulu'na 2008-2009 eğitim öğretim yılında devam eden ilköğretim 7. ve 8. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini de bu çalışma evreninden seçilmiş 203 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmalarda alışma grubunu temsil edebilecek belirli sayıda elemanın seçilmesiyle oluşan örneklemede amaç, araştırmacıya evren hakkında genellemeler yapabilmesi için gerekli olan bilgiyi sağlamaktır (Altunışık ve diğerleri, 2007: 123). Örneklemin % 47'si 7. Sınıf ve %53'ü 8. Sınıfa devam eden öğrencilerden oluşmaktadır. Cinsiyet dağılımı ise %55'i kız ve % 45'i erkek olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca örneklemin bazı demografik nitelikleri aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 1. Örneklemin baba eğitim durumuna göre frekans ve yüzdelerik dağılımları

Örneklem	f	%
İlkokul mezunu	87	43
Ortaokul mezunu	65	32
Lise mezunu	39	19
Üniversite mezunu	12	6
Toplam	203	100

Tablo 1'deki veriler incelendiğinde araştırmanın örneklemini oluşturan öğrencilerin babalarının % 43'ünün ilkokul, % 32'sinin ortaokul, % 19'unun lise ve % 6'sının üniversite mezunu olduğu görölmektedir.

Tablo 2. Örneklemin anne eğitim durumuna göre frekans ve yüzdelerik dağılımları

Örneklem	f	%
Okula gitmemiş	8	4
İlkokul mezunu	128	63
Ortaokul mezunu	49	24
Lise mezunu	18	9
Üniversite mezunu	-	-
Yüksek lisans ve doktora	-	-
Toplam	203	100

Tablo 2'deki veriler, araştırmaya dâhil edilen öğrencilerin annelerinin % 4'ünün hiç okula gitmediğini %63'ünün ilkokul, %24'ünün ortaokul ve %9'unun lise mezunu olduğunu göstermektedir.

Tablo 3. Örneklemin aile gelir durumuna göre frekans ve yüzdeler dağılımları

Gelir Durumu (TL)	f	%
0 – 500	59	28
501 – 1000	97	48
1001 – 1500	37	18
1501	10	5
Toplam	203	100

Tablo 3'teki veriler araştırmanın örneklemine dâhil edilen öğrencilerinin velilerin genel olarak 501 ile 1000 TL (% 48) arasında gelir durumuna sahip olduklarını göstermektedir. Aynı tabloya göre öğrencilerin velilerinin % 29'u 0-500 TL, % 18'i 1001-1500 ve % 5'i 1501 TL ve daha fazla gelir durumuna sahip oldukları görülmektedir.

2. 3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu çalışmada kullanılan nicel veriler 17 sorudan oluşan anket ile toplanmıştır. Ankette likert tipi ve açık uçlu sorulara yer verilmiştir. Anket formu geliştirilirken öncelikli olarak konu ile ilgili literatür taraması yapılmış, daha sonra araştırma odağına alınan kavramların ilköğretim 7. Sosyal Bilgiler ve 8. sınıf T. C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinde yoğun bir biçimde ele alınmasından dolayı bu derslerin öğretim programları ve ders kitapları incelenmiştir. Bu işlemler tamamlandıktan sonra hazırlanan anket formu uzman görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan gelen dönütler ışığında anket formuna son hali verilmiştir.

Anket formuna son şekli verildikten sonra 203 kişilik öğrenci grubuna uygulanmıştır. Bu uygulama neticesinde elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılarak verilerin SPSS 17 paket programıyla yüzde ve frekans analizleri yapılmıştır.

Araştırmada kullanılan nitel veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun hazırlanmasında uzman görüşünden faydalanılmıştır. Ayrıca formda yer alan açık uçlu ifadelerin anket formunda yer alan maddelerde verilen cevapların nedenini açıklayıcı nitelikte olmasına özen gösterilmiştir. Bu ilkeler göz önünde bulundurularak açık uçlu ifadelerden oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formuna son hali verilmiştir. Bilindiği gibi açık uçlu sorular, soruya cevap veren bireyin soruda boş bırakılan yere, bir kelime, bir cümle yazması veya kendi fikrini beyan etmesidir. Birçok

araştırmacı bu soru çeşidini mülakat kapsamında ele almaktadır (Çepni, 2001: 61).

Bu araştırmada nicel verileri elde etmek gayesiyle, örneklem olarak belirlenen grup içinden 7. sınıftan üç, 8. sınıftan üç olmak üzere toplam altı öğrenci ile görüşme yapılmıştır. Görüşme sonucunda elde edilen veriler içerik analizi yöntemine göre değerlendirilmiştir.

3. BULGULAR VE YORUM

Bu araştırmada elde edilen bulgular veri toplama araçlarına göre sınıflandırılarak verilmiştir. Buna göre öncelikli olarak anket formu ile elde edilen bulgulara yer verilmiş, daha sonra ise yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilen bulgular sunulmuştur.

3. 1. Anket Formu ile Elde Edilen Bulgular

Araştırma sürecinde anket formu kullanılarak elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4. “Eğer siz devlet başkanı ya da önemli bir devlet görevi yapan kişi olsaydınız, devletin varlığını koruma düşüncesi ile demokratik olmayan uygulamalara başvurur muydunuz? sorusuna öğrencilerin verdiği cevapların frekans ve yüzdelik dağılımları

	f	%
Evet	79	39
Kısmen	79	39
Hayır	45	22
Toplam	203	100

Tablo 4’teki sonuçları incelediğimiz zaman, devletin varlığını koruma düşüncesi ile demokratik olmayan uygulamalara sorumluluk makamında olmaları durumunda öğrencilerin, % 39’unun başvurabileceğini, % 39’unun kısmen başvurabileceğini, % 22’sinin ise bu tür uygulamalara başvurmak istemediğini görmekteyiz.

Bu sonuçlar öğrencilerin % 22’sinin toplumsal yaşantının her bölümünde demokratik bir yapılanma içinde bulunmak istediklerini, % 39’unun bir dereceye kadar demokrasi dışına çıkılmasını yani yapılan tüm faaliyetlerin açıklanması gerekmeyeceği şeklinde bir değer yargısına sahip oldukları, geriye kalan % 39’unun ise öncelikle devlet mekanizmasının devam etmesi gerektiğine inandıkları şeklinde yorumlanabilir. Bu bulgular genel olarak İlköğretimde öğrencilere kazandırılması düşünülen kazanımlar açısından özel olarak ise Sosyal Bilgiler Dersi ve T. C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi kazanımları açısından değerlendirildiğinde iki sonuca ulaşılabilir. Birincisi, öğrencilerin

devletin devamının sağlanmasından yana bir tutum sahibi olduklarıdır. Bu sonuç ise hem ilköğretimin genel amaçları hem de yukarıda adı geçen derslerde öğrencilere kazandırılması gereken kazanımlar açısından olumlu bir veri olarak değerlendirilebilir. İkincisi ise yönetim mekanizmalarını ellerinde bulunduran kişilerin yaptıkları tüm faaliyetlerde demokratik ilkeleri esas almaları gerektiği konusunda, öğrencilerin yeterli duyarlılığa sahip olmadıklarıdır. Bu sonuç ise bulguları açıklamaya çalıştığımız her üç boyut açısından da olumsuz bir veri olarak görülebilir. Her iki sonucu birlikte ele aldığımız zaman ise öğrencilerin hem devletin devamından yana hem de demokrasiye taraftar olduklarını, ama tamamen demokratik bir zeminde devletin devamını sağlayabilme konusunda tereddütleri olduğunu ve bunun için de devlet ile demokrasi arasında tercih yapmak durumunda kaldıkları zaman devletin devamını tercih edecekleri söylenebilir.

Tablo 5. “Türkiye’nin başbakanı sen olsaydın, aşağıdaki birlik veya devletlerden hangisi ile daha çok işbirliği yapmaya çalışırdın?” sorusuna öğrencilerin verdiği cevapların frekans ve yüzdelik dağılımları

Devletler	f	%
Avrupa Birliği	140	69
Türk Cumhuriyetleri	31	15
Amerika Birleşik Devletleri	18	9
İslam Devletleri	12	6
Rusya	-	-
Diğer	2	1
Toplam	203	100

Tablo 5’te öğrencilerin başbakan olmaları durumunda işbirliğinde öncelik verecekleri devlet ya da topluluk tercihleri yer almaktadır. Buna göre öğrencilerin % 69’u Türkiye’nin Avrupa Birliği ile birlikte hareket etmesini istemektedirler. Ankette Avrupa Birliği’ni işaretleyen öğrenciler şu ifadeleri sebep olarak göstermişlerdir:

- “Orası çok gelişmiş ve zengin. ”
- “İnsanların iş derdi yok olacak. ”
- “Avrupa Birliği’ne dâhil olmuyorsak siyasi bakımdan bir önemimiz olmaz. ”
- “Oraya girmek için bir sürü şey yaptık. ”
- “Ülkemizin böylece daha ileriye gideceğini düşünüyorum. ”
- “Enflasyon düzelecek. ”
- “Daha iyi demokrat olmak için. ”

- "O zaman daha iyi eğitim alacağız."

Öğrenci cevaplarını genel olarak ekonomi, işsizlik, eğitim ve demokrasi gibi başlıklar altında gruplayabiliriz. Bundan hareketle de öğrencilerin görsel ve yazılı basında çizilen Avrupa Birliği'ne yönelik ilgi çekici tasvirde fazlasıyla etkilendiklerini söyleyebiliriz. Yine aynı tablodaki verilere göre öğrencilerin %15'i Türk Cumhuriyetleri ile ortak hareket etmelerini isterlerken sebep olarak da onların Türk ve bizim kardeşlerimiz oldukları, bunun için de onlara yardım etmemiz gerektiğini ileri sürmektedirler. Yine Tablo 5'e göre öğrencilerin %9'u Amerika Birleşik Devletleri ile ortak hareket edilmeli derken, sebep olarak Amerika Birleşik Devletleri'nin çok güçlü ve zengin olduğu için onunla iyi anlaşmamız gerektiğini belirtmektedirler. Tablo 5'e göre öğrencilerin %6'sı İslam devletleri ile ortak hareket edilmeli derken sebep olarak onların da "Müslüman ve kardeşimiz" olduğu üzerinde durmaktadırlar. Araştırmaya katılan öğrencilerden %1'i ise "Kimse ile ortak hareket edilmemeli." derken oldukça şüpheli davranıp "*Hepsinden de zarar görürüz.*" şeklinde bir sebep sunmaktadırlar.

Genel olarak Tablo 5'te sunulan bulgular incelendiğinde öğrencilerin yazılı ve görsel basında son zamanlarda anlatılanlardan fazlasıyla etkilendikleri dolayısıyla da kültürler arası iletişime açık oldukları söylenebilir. Bu bağlamda söz konusu iletişimin sağlıklı gerçekleşebilmesi için yazılı ve görsel basında inisiyatifi elinde bulunduran kişilerin doğru haber verip gençleri olumlu yönlendirmeleri ya da bunu sağlayıcı mekanizma olarak Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) nun hassas davranarak bu konuda gerekli önlemleri alması önem kazanmaktadır.

Tablo 6. "Devlet başkanı olsaydınız, vatandaşlarınızın aşağıda verilen vatandaşlık görevlerinden hangisini öncelikli olarak yerine getirmesini isterdiniz?" sorusuna öğrencilerin verdiği cevapların frekans ve yüzdelik dağılımları

	f	%
Vergi vermek	39	19
Askere gitmek	32	16
Kanunlara uymak	79	39
Seçme ve seçilme hakkı	53	26
Toplam	203	100

Öğrencilerin kendilerini devlet başkanının yerine koyarak en önemli vatandaşlık görevi algılarını tespit etmek amacıyla sorulan soruya verilen cevaplara göre hazırlanan veriler Tablo 6'da verilmiştir. Buna göre %39'luk oranla öğrenciler için en önemli vatandaşlık görevi kanunlara uymak olarak görülmektedir. Yine aynı tablodaki verilere

göre seçme ve seçilme hakkı % 26'lık oranla ikinci sırada; vergi vermek, %19 oranla üçüncü sırada; askere gitmek, %16'lık oranla dördüncü sırada yer almaktadır. Bu sonuçlara göre demokratik toplum içinde özgürlüklerin yegâne kaynağı ve koruyucusu olan kanunlara uymak görevi öğrencilerin bir vatandaştan beledikleri en önemli özellik olarak görülmektedir. Bu özelliğin diğerlerini de kapsadığını düşündüğümüz zaman elde edilen bulguları, okul aracılığı ile kazandırılmak istenen niteliklere ulaşıldığı şeklinde değerlendirebilir.

Tablo 7. “Türkiye’de siyasi parti liderlerinin ülke gündemindeki konulara yönelik değerlendirmeleri sizdeki demokrasi algısını nasıl etkilemektedir?” sorusuna öğrencilerin verdiği cevapların frekans ve yüzdeler dağılımları

	f	%
Olumlu	55	27
Kararsızım	50	24
Olumsuz	98	48
Toplam	203	100

Tablo 7’de verilen değerlere göre öğrencilerin yaklaşık yarısı Türkiye’deki siyasi parti liderlerinin ülke gündemindeki konulara yönelik değerlendirmelerinin kendilerindeki demokrasi algısını olumsuz etkilediklerini beyan etmişlerdir. % 27’si söz konusu değerlendirmelerin kendilerindeki demokrasi algısını olumlu etkilediğini söylerken % 24’ü ise bu durum karşısında kararsız kalmıştır. Bu bulgulara göre demokratik yönetimlerin en önemli kurumlarından olan siyasi parti liderlerinin öğrencilerde demokrasiye karşı olumsuz bir tutumun da oluşmasına neden olduklarını söyleyebilir. Bu olumsuzluğu ortadan kaldırmak için siyasi parti liderlerinin yapmış oldukları açıklama ve değerlendirmelerde daha özenli davranmaları gerektiği vurgulanabilir.

Tablo 8. “Türkiye’de siyasi parti liderlerinin ülke gündemindeki konulara yönelik değerlendirmeleri sizdeki devlet algısını nasıl etkilemektedir? sorusuna öğrencilerin verdiği cevapların frekans ve yüzdeler dağılımları

	f	%
Olumlu	45	22
Kararsızım	49	24
Olumsuz	109	54
Toplam	203	100

Tablo 8’deki verileri incelediğimiz zaman siyasi parti liderlerinin ülke gündemindeki konulara yönelik yapmış olduğu açıklamaları, öğrencilerin % 54’ü kendilerindeki devlet algısı açısından olumsuz, %22’si ise olumlu olarak nitelendirdiklerini görmekteyiz. Öte yandan öğrencilerin % 24 ise

siyasi parti liderlerinin ülke gündemine yönelik yapmış oldukları değerlendirmelerin kendilerindeki devlet algısına etkisi konusunda kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Bu durumda siyasi parti liderlerinin yapmış olduğu konuşma ve değerlendirmelerin öğrencilerin yarısından fazlasında devlet kavramı ile ilgili menfi bir algının oluşmasına neden olmasından dolayı siyasi parti liderlerinin daha sorumlu davranmalarının gerekli olduğu söylenebilir.

Tablo 9. “Türkiye’de Anayasa Mahkemesi ve Danıştay gibi yüksek yargı mensuplarının ülke gündemine yönelik değerlendirmeleri sizdeki adalet algısını nasıl etkiliyor?” sorusuna öğrencilerin verdiği cevapların frekans ve yüzdeler dağılımları

	f	%
Olumlu	38	19
Kararsızım	41	25
Olumsuz	114	56
Toplam	203	100

Tablo 9’da sunulan verilere göz attığımız zaman yüksek yargı mensuplarının ülke gündemine yönelik yapmış olduğu değerlendirmelerin, öğrencilerde oluşan adalet algısına etkisini görmekteyiz. Buna göre öğrencilerin % 56’sı ilgili açıklamaların kendilerindeki adalet algısını olumsuz etkilediğini, % 19’u ise olumlu etkilediğini belirtmiştir. % 25’lik bir öğrenci grubu ise söz konusu açıklamaların kendilerindeki adalet algısına yaptığı etki için kararsız olduklarını beyan etmişlerdir.

Tablo 10. “Türkiye’de demokrasinin yeterince uygulandığına inanıyor musunuz?” sorusuna öğrencilerin verdiği cevapların frekans ve yüzdeler dağılımları

	f	%
Evet	57	27
Kısmen	63	31
Hayır	43	41
Toplam	203	100

Tablo 10’daki verilere göre öğrencilerin % 28’i Türkiye’de demokrasinin yeterince uygulandığına, % 31’i ise kısmen uygulandığına inanmaktadır. Yine aynı tablodaki verilere göre öğrencilerin % 41’i Türkiye’de demokrasinin yeterince uygulandığına inanmadıklarını belirtmişlerdir. Bu verilere göre öğrencilerin Türkiye’de tam anlamıyla demokrasinin uygulandığına inanmadıkları söylenebilir.

Tablo 11. “Türkiye’de insan haklarından herkesin eşit olarak faydalanabildiğine inanıyor musunuz?” sorusuna öğrencilerin verdiği cevapların frekans ve yüzdelik dağılımları

	f	%
Evet	71	35
Kısmen	43	21
Hayır	89	44
Toplam	203	100

Tablo 11’de sunulan bulguları ele aldığımız zaman, öğrencilerin% 35’inin Türkiye’de insan haklarından herkesin eşit olarak, % 21’inin ise kısmen eşit olarak faydalandığını düşündüğünü görmekteyiz. Ayrıca öğrencilerin % 21’de Türkiye’de insan haklarından herkesin eşit olarak faydalandığına inanmadığı görülmektedir.

Tablo 10 ve 11’de verilen bulgular birlikte ele alındığı zaman, öğrencilerin hukuk ve insan haklarına yönelik olarak okulda verilenler ile gerçek yaşam arasındaki uygulamalar arasında ciddi farklar olduğunu düşündükleri söylenebilir. Yine aynı tablolardaki bulgulardan Türkiye Cumhuriyeti’nin demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olma niteliklerine yapılan vurgulama ile adaletin temel ilkelerine yönelik yapılan tanımlamalarla örtüşmediği yargısına da ulaşılabilir. Böylece öğrencilerin adalete yönelik okul aracılığı ile oluşturdukları algı ile okul dışındaki odak ve uygulamaların etkisiyle oluşturdukları algı birbirinden farklı olmaktadır. Bu durum da öğrencilerin hukuk devletine olan güvenlerinin sarsılmalarına da sebep olabilir.

Tablo 12. “Türkiye’de ulusal bazda yayın yapan televizyon kanallarında devlet görevlilerinin uygulamalarına yönelik verilen haberlerin doğru olduğuna inanıyor musunuz?” sorusuna öğrencilerin verdiği cevapların frekans ve yüzdelik dağılımları

	f	%
Evet	34	17
Kısmen	67	33
Hayır	102	50
Toplam	203	100

Tablo 12’de verilen değerlere göre, Türkiye’de ulusal bazda yayın yapan televizyon kanallarında devlet görevlilerinin uygulamalarına yönelik verilen haberlerin doğruluğuna öğrencilerin % 17’si inanırken, % 33 ise kısmen inanmaktadır. Öte yandan aynı haberlerin doğruluğuna öğrencilerin % 50’si inanmamaktadır. Bu verileri düşüncemize dayanak olarak öğrencilerin televizyon kanallarında devlet görevlilerinin uygulamalarına yönelik verilen haberlerin gerçekleri yansıtmadığına inandığını söyleyebiliriz.

Tablo 13. “Türkiye’de günlük yayınlanan ulusal gazetelerde devlet görevlilerinin uygulamalarına yönelik verilen haberlerin doğru olduğuna inanıyor musunuz?” sorusuna öğrencilerin verdiği cevapların frekans ve yüzdelik dağılımları

	f	%
Evet	45	22
Kısmen	73	36
Hayır	85	42
Toplam	100	100

Tablo 13’te verilen bulgulara göre, Türkiye’de ulusal bazda yayın yapan günlük gazetelerde devlet görevlilerinin uygulamalarına yönelik verilen haberlerin doğruluğuna öğrencilerin % 22’si inanırken, % 36 ise kısmen inanmaktadır. Bunun yanında aynı haberlerin doğruluğuna öğrencilerin % 42’si inanmamaktadır.

Tablo 12 ve 13’te sunulan bulguları birlikte değerlendirdiğimiz zaman öğrencilerin günlük gazeteleri televizyon kanallarından daha inandırıcı bulunduğunu söyleyebiliriz. Fakat öğrenciler nazarında hem günlük gazetelerin hem de televizyon kanallarının ciddi anlamda güvenilirlik sorunu yaşadığını söyleyebiliriz.

Tablo 14. “Devlet kavramı size aşağıdakilerden hangisini çağrıştırmaktadır?” sorusuna öğrencilerin verdiği cevapların frekans ve yüzdelik dağılımları

	f	%
Yolsuzlukların yapıldığı bir otorite	12	6
Vergi toplayan bir otorite	14	7
Milletin güvenliğini sağlayan bir otorite	49	24
Diğer devletlere karşı milletimizi temsil eden bir otorite	57	28
Demokrasi ve insan haklarını koruyan bir otorite	71	35
Toplam	203	100

Devlet kavramının tanımının bilimsel olarak nasıl yapıldığı ve bu tanımın öğrenciler tarafından bilinip bilinmediğinden çok, öğrencilerin söz konusu kavramı nasıl anlamlandırdıkları bu araştırmanın problemlerinden birini oluşturmaktadır. Bu bağlamda bu amaca hizmet etmesi düşüncesiyle Tablo 14’teki seçenekleri ve diğer seçeneğini içeren “Devlet kavramı size aşağıdakilerden hangisini çağrıştırmaktadır?” sorusu öğrencilere yöneltilmiştir. Öğrenciler tarafından verilen cevaplara göre; öğrencilerin, %35’i daha çok devleti demokrasi ve insan haklarını koruyan bir otorite olarak görürken, %28’i diğer devletlere karşı milletimizi temsil eden bir otorite, %24’ü milletin güvenliğini sağlayan

* Bu soru, Yılmaz ve diğ (2008) tarafından yapılan araştırmada da kullanılmıştır.

bir otorite, %7'si vergi toplayan bir otorite, % 6'sı yolsuzlukların yapıldığı bir otorite olarak görmektedir. Bu sonuçlara göre öğrencilerin algı dünyasında devlet kavramı; demokrasi ve insan haklarını koruyan bir otorite ve aynı zamanda diğer devletlere karşı halkı temsil eden bir kuvvet olarak var olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle öğrenciler tarafından %28'lik bir oranda devlete temsiliyet görevinin verilmesi kültürler arası iletişim açısından önemini de ortaya koymaktadır.

Tablo 15. “Devlet görevlisi karakterlere de yer verilen televizyon dizilerinde anlatılanlar sizce gerçek mi?” sorusuna öğrencilerin verdiği cevapların frekans ve yüzdelik dağılımları

	f	%
Evet	57	28
Kısmen	63	31
Hayır	43	41
Toplam	203	100

Tablo 15'te, devlet görevlisi karakterlere de yer verilen televizyon dizilerinde tasvir edilen devlet kavramını öğrencilerin inandırıcı bulup bulmadığını ortaya konulmuştur. Buna göre % 41 gibi bir öğrenci grubu için bu dizideki devlet imajı gerçekçi değildir. Öte yandan bu imaj, öğrencilerin % 28'i için tamamen, % 31'i için ise kısmen gerçekçi bulunmaktadır. Bu durum öğrencilerin büyük çoğunluğunun devlet görevlisi karakterlere de yer verilen televizyon dizilerinden etkilendiğinin göstergesi olarak da ele alınabilir.

Yarı Yapılandırılmış görüşme Formu ile Elde Edilen Bulgular:

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu toplam 6 (altı) katılımcıya uygulanmıştır. Katılımcılarla birebir yapılan görüşme sonunda elde edilen bulgular aşağıda, yedinci ve sekizinci sınıflar için ayrı ayrı verilmiştir.

I. Devlet kavramı size neyi ya da neleri çağrıştırmaktadır? şeklindeki soruya öğrencilerin verdikleri cevaplar aşağıda sunulmuştur:

Yedinci sınıflar;

1. Öğrenci: “*insanların huzurunu ve güvenliğini sağlayan ve verdiği sözün arkasında duran bir devlet.*”

Bu öğrenci, devletin daha çok halkın güvenliğini sağlamakla görevli, güvenilir bir kurum olarak var olmasının üzerinde durmuştur.

2. Öğrenci: “*Yaşadığımız vatani yöneten kurumdur bence devlet. Her işin ana merkezidir. Bundan anladığımız gibi bir ülkenin ilerlemesini veya gerilemesini sağlayan kurum devlettir. Devletin başında iyi yöneticiler bulunursa iyi işler yapar iyi bir yere gelir. Bunun*

çinde bize verilen seçme ve seçilme hakkını en iyi bir şekilde kullanmalıyız. ”

Bu öğrenci de daha çok devletin bir üst otorite olduğunu belirterek, bu otoriteye hâkim olacak kişilerin ehliyetli kişiler olması üzerinde durmaktadır. Son cümlesindeki ifadesinden yola çıkarak, ülkenin iyi yönetilip yönetilmemesinden doğrudan halkı sorumlu tuttuğunu söyleyebiliriz. Çünkü öğrenci, burada seçme ve seçilme hakkından bahsederek yöneticileri halkın seçtiğini belirtmektedir.

3. Öğrenci: *“Hem bedenimizin hem de duyguların yaşadığı topraklardır. Seninle aynı dilden insanların en iyi anlaştığı yerdir. Devletimi seviyorum. Ama çok eksiklerimiz var. Devlet olabilmek için önce birlik lazım.”*

Bu ifadeden öğrencinin, daha çok ortak duygularda birleşmenin önemini vurgulamaktadır. Dil birliğinin gerekliliğinden ziyade güzelliğinden bahsetmesi ikinci cümleyi duygusallaştırmıştır. Devletini çok sevdiğini söyleyip aynı zamanda eksiklerinin de var olduğunu belirtmesi iyi olsa da kötü olsa da devlete sahip çıkılmasının önemini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, bu öğrencinin devletle ilgili yıkıcı değil de yapıcı bir anlayışı temsil ettiğini söyleyebiliriz. Ayrıca son cümlesinde, birlik ve beraberliğin, devletin oluşması ve bekası için temel şart olarak gördüğünü söyleyebiliriz.

Sekizinci Sınıflar;

1. Öğrenci: *“İnsanların oluşturduğu ve vatanını, milletini sadece bir ad tarafından yönetilmesidir. Devlet, insanların birbirini yönettiği bir insan topluluğudur. Devlet, insanların oluşturduğu siyasi bir güçtür. Bu siyasi güç de, insanlar tarafından seçilen insanlar tarafından yönetilmektedir. Devleti biz oluşturuyorsak, o halde devlete karşı yapılan ayaklanmalarda kendimize karşı en azından bir çoğunluğa karşı ayaklanmadır.”*

Burada öğrenci daha çok devleti sınırlar dâhilinde yaşayan insanların oluşturduğunun üzerinde durmaktadır. Devleti daha çok siyasi bir kuvvet olarak görmekte ve kuvveti kullanacak insanların da seçimle iş başına geldiklerini belirtmektedir. Devletin milleti temsil edilen bir kurum olduğu ve bu kuruma karşı yapılan başkaldırının aslında halka yönelmiş bir tehdit olduğunun üzerinde durmaktadır. Öğrencinin genel olarak yazdıklarına baktığımız zaman onun hala birçok yetişkinin tam anlamıyla ayırtmadığı devlet, rejim ve sistem ayrımını büyük ölçüde yapabildiğini söyleyebiliriz.

2. Öğrenci: *“Bence devlet diye bir şey yoktur. Sadece kendi kendini yöneten ya da bir güç tarafından yönetilen insan toplulukları vardır.”*

Ama bu gücün devlet olduğunu düşünmüyorum. Bunun mantıksal açıklamaları da var. Şimdi günümüzde bazı programlar aracılığıyla devletin gücünden de bahsediliyor. Ama yok. Kim devlet kim devleti oluşturan kişi belli değil. Hadi düşünelim bir topluluktur diye kendi kendilerine devlet olmayı nasıl başarabiliyorlar. Bu yetkiyi onlara kim veriyor. Bence bu soruların cevabı yoksa devlet diye de bir şey yok demektir.”

Bu öğrencinin yazdıklarından son zamanlarda televizyonlarda gösterilen ve içinde devletin de konu edinildiği dizi filmlerden oldukça etkilendiğini bunun sonucu olarak kendi düşüncelerindeki devleti tam anlamıyla yapılandıramadığını söyleyebiliriz. Ya da tam tersi bir şekilde yapılan hukuksuzlukları, devamlı şahit olduğu yolsuzluklar ve adaletsizlikleri, derslerde anlatılan, öğretilen hukuk devletine yakıştıramadığı için bu şekilde cevap vermiş olabilir.

3. Öğrenci: *“Bence devlet insan haklarını korumalı, milletin güvenliği ile ilgili çalışmalar yapmalı.”*

Bu ifadeden, öğrencinin devletin görevlerine vurguda bulunduğunu çıkarabiliriz.

II. Demokrasi kavramı size neyi ya da neleri çağrıştırmaktadır? şeklindeki soruya öğrencilerin verdikleri cevaplar aşağıda verilmiştir:

Yedinci sınıflar;

1. Öğrenci: *“Bence demokrasi kişinin özgürce yaşayabilmesi demektir. Ama bu özgürlük belli çerçeveler içinde olmalıdır. Bu çerçeveler dışına çıkınca suç olur. Bizim ülkemizde demokrasi ya bilinmiyor ya da uygulanmıyor. Çünkü adaletsizlikler çok fazla. En çok da insanları sınıflara ayrılması ve alt sınıf, zengin sınıf diye tabir edilmesi. Bunun yanında rüşvet alma ve adam kayırma çok fazla. Ya bu deveyi güdeceğiz ya da bu diyardan gideceğiz.”*

Öğrencinin anlattıklarına baktığımızda demokrasiyi belirli sınırlar dâhilinde özgürlüklerin kullanılması olarak tanımladığını görmekteyiz. Öğrenci, içinde yaşadığı toplumda adaletsizlik, rüşvet ve adam kayırma gibi sorunların var olduğunu belirterek, bu toplum içinde yaşadığı müddetçe bu durumun, kendi kaderi olduğuna adeta inanmakta, teslimiyetçi bir tutum içine girmektedir. Fakat burada asıl değinmemiz gereken nokta, ilköğretim çağındaki bu öğrencilerin nasıl bu kadar karamsar hale getirildikleridir. Devletin geleceği olarak kabul edilen bu yaştaki bir çocuğun yaşadıkları ya da şahit olduklarının neler olduğu araştırılmalı ve karamsarlığın sebepleri ortaya çıkarılmalıdır.

2. Öğrenci: *“Demokrasi, herkesin eşit sayılmasıdır. Ama bizim ülkemizde demokrasi yok.”*

Bu öğrencinin vermiş olduğu cevap Tablo 9'da verilen bulgularla örtüşmektedir. Çünkü Tablo 9'daki verilere göre öğrenciler, genel olarak ülkemizde demokrasinin yeterince uygulanmadığına inanmakta idiler. Buradan devletin henüz çocukların güvenini kazanamamış olduğunu çıkarabiliriz.

3. Öğrenci: “Demokrasi, herkesin haklarının gözetildiği, herkesin eşit olduğu, seçme ve seçilme hakkının olduğu bir kavramdır.”

Bu öğrenci de 2. öğrenci gibi demokrasinin eşitlikçi yanı üzerinde durmuş, seçme ve seçilme kavramlarına vurgu yapmıştır.

Sekizinci sınıflar;

1. Öğrenci: “Katılımcılık, çoğulculuk, eşitlik ilkelerini içerir. İnsan haklarını korur.”

Bu öğrenci demokrasinin vazgeçilmez ilkeleri üzerinde durmuş, demokrasi ve insan haklarına da değinmiştir.

2. Öğrenci: “Bence demokrasi sadece insanların aralarında ve toplu bir halde yaşayabilmeleri, yaşamlarını sürdürebilmeleri için ortaya çıkan ya da çıkarılan insanların çıkarlarına göre şekillendirdikleri düşüncelerdir.”

Bu öğrenci demokrasinin toplumsal yaşamın sürdürülmesi zorunluluğundan çıktığı ileri sürmekte ve sürekli bu kavramın içeriğinin insanların menfaatleri doğrultusunda değiştirildiğinin üzerinde durmaktadır.

3. Öğrenci : “Bence demokrasi insanların her şeyidir.”

Demokrasi, çok geniş kapsamda ifade edilmiş, bir anlamda insanın olmazsa olmazı olarak gösterilmiştir.

III. İnsan hakları kavramı size neyi ya da neleri çağrıştırmaktadır? sorusuna öğrencilerin verdikleri cevaplar aşağıda verilmiştir.

Yedinci sınıflar;

1. Öğrenci: “Bence insan hakları kişinin refah içinde yaşayabilmesi için en önemli etken. Herkes faydalanmalı.”

Bu öğrenci insanların huzurlu bir şekilde yaşayabilmeleri için temel hakların korunmasının üzerinde durmaktadır. Huzurun bu kaynağı, aynı zamanda ekonomik olarak güçlü olmaya da sebep olmaktadır.

2. Öğrenci: “İnsanın doğduğu günden beri sahip olduğu haklardır. Bu haklar devredilemez, vazgeçilemez. Her kişinin sahip olduğu haklar vardır.”

Bu öğrenci cevabında derslerde edindiği bir takım bilgileri kullanmıştır. Verilen cevap, öğrencinin kitabi bilginin dışına çıkamadığını dolayısıyla

henüz bu kavramın içini dolduramayıp içselleştiremediğini göstermektedir.

3. Öğrenci: “Bizim derslerde gördüğümüz kadarıyla insan hakları insana insan olduğu için verilen haklardır. Fakat insan haklarından yararlanmayan kişilerde var. O zaman onlar insan olmuyor mu? Günümüzde birçok insan işkence görüyor eğitim hakkında yararlanamıyor.”

Bu öğrenci, teoride verilenle, uygulamada yapılanların bir biriyle uyuşmadığının üzerinde durmaktadır. Çünkü derslerde insan haklarının, insana insan olduğu için verilen haklar olarak öğrendiklerini fakat bu haklardan yararlanamayan insanların varlığından söz ederek bir uygunsuzluk olduğunun üzerinde durmaktadır. Ulusal ve küresel düzeyde mevcut düzenden şikâyet ettiği de görülmektedir.

Sekizinci sınıflar;

1. Öğrenci: “İnsanların sağlıklı, mutlu ve huzurlu bir yaşam için oluşturdukları haklardır. İnsan hakları, hiçbir insanın diğerinden eksik ve fazlalığının olmadığını gösteren haklardır.”

2. Öğrenci: “Bence insan hakları vardır. Çünkü her insanın huzur ve güvenliği için bu haklar vardır.”

1. ve 2. öğrencinin cevapları benzerlik göstermektedir. Her iki öğrenci de insan haklarının eşitlikçi yönüne vurguda bulunmuşlardır.

3. Öğrenci : “İnsanlara doğuştan verilen haklardır. İnsanlar bu haklarını sonuna kadar korumalıdır. Gerçi ülkemizde fazla korunmuyor. O ayrı. İnsan haklarının korunması insanlar için çok önemlidir. İnsan hakları korunmasa devlet otoritesi çöker.”

Bu öğrencinin, yapmış olduğu açıklama tablo 16'daki verilerle paralellik göstermektedir. Öğrenci ülkemizde insan hakları konusunda yeterli duyarlılığın gösterilmediğinden yakınmaktadır. Aynı zamanda insanın devletin temel unsuru olduğunu kabul etmiş, haklarının gasp edilmesi durumunda devletin ayakta kalmayacağını ifade etmiştir.

IV. Kurtlar Vadisi gibi içinde devlet adına iş yapan karakterlerin de yer aldığı dizilerde anlatılanlar kafanızdaki devlet imajını nasıl etkiliyor? şeklinde sorulan soruya öğrenciler aşağıdaki gibi cevap vermişlerdir:

Yedinci sınıflar;

1. Öğrenci: “Kurtlar Vadisi gibi mafya dizileri insanların devlete olan güvenlerini azaltıyor. İnsanlar çok kolay bir şekilde öldürülüyor.”

Bu cevabı veren öğrencinin mafya dizilerinde anlatılanların insanların devlete karşı tutum ve davranışlarını olumsuz yönde etkilediği üzerinde durmaktadır. Bir anlamda bu öğrenci dizide anlatılanları insanların

gerçek olarak algıladıklarının altını çizmektedir. Bu bağlamda Tablo 15'te verilen bulgularda da öğrenciler %28'lik bir oranda bu tür dizilerde anlatılanları gerçek olarak gördüklerini belirtmişlerdi.

2. Öğrenci: *“Bu tür diziler beni hiçbir şekilde etkilemiyor. Çünkü ben kendi kafamda bir devlet imajı kurmuşum bunu hiçbir dizi, film etkileyemez. Yıllardır okulumuzdaki öğretmenler ve ailemiz bizi devlet hakkında yeterince bilgilendiriyor. Ben bu yüzden etkilenmiyorum. Unutmayın boş bir şeyi doldurmak kolaydır. İnsanlar böyle küçük şeylerle bile devlet hakkında olumsuz düşünüyorsa o insanlar boştur.”*

Bu öğrencinin söylediklerine göre kendi okulundan ve ailesinden aldığı eğitim sayesinde çok sağlam bir devlet imajını kafasında oluşturduğu şeklinde bir çıkarımda bulunabileceğimiz gibi aynı zamanda öğrencinin bu tür dizilerde anlatılan bazı olayları devletin yapması gereken işler olarak da gördüğünü de söyleyebiliriz. Okulun ve ailenin de öğrencinin fikrinsel gelişiminde oldukça etkili olduğu hatta bazı durumlarda önlenemez zannedilen televizyondan bile daha ön plana çıktığını söyleyebiliriz.

3. Öğrenci: *“Bence bu tür diziler hem çocuklara yanlış örnek oluyor hem de devletimizi yanlış tanıtıyor. Bu gün bu diziyi izleyen çocuklar ben büyüyünce mafya olacağım diyor. Bu da ne demek oluyor. Toplum için kötü bireylerin yetişmesinde bu tür dizilerin etkileri büyük. Bireyleri kötü olan toplumun bu tür imajları söz konusu olamaz. Bu şiddete yönelik dizilere karşıyım.”*

Bu ifadeden öğrencinin Kurtlar Vadisi gibi mafya dizilerine tepkide bulunduğunu ve toplumsal konulara karşı duyarlılığını çıkarabiliriz. Aynı zamanda bu tür dizilerde devlet imajının olumsuz olarak işlenmesine rağmen devlete güveniyor ve bu nedenle dizideki olaylara inanmıyor.

Sekizinci sınıflar;

1. Öğrenci: *“İnsanların kafasında başka bir devlet imajı yaratıyor. İnsanlar devletin öyle bir şekil de olduğunu sanıyorlar. Böylece insanların devlet hakkında kafasında soru işaretleri oluşturuyor.”*

Bu cevap, Tablo 15'te“Devletin de konu edildiği ‘Kurtlar Vadisi’ gibi dizilerde devletle ilgili anlatılanlar sizce gerçek mi?” sorusuna öğrencilerin büyük oranda gerçekçi buldukları şeklindeki verilerle örtüşmektedir. Yani kendisine öğretilen devlet ile dizideki devlet birbiriyle örtüşmüyor. Fakat yinede diziden olumsuz etkileniyor olması, devletin okullarda kendisini iyice tanıtamadığını da göstermektedir.

2. Öğrenci : *“Bu tür diziler kafamı etkilemiyor. Mafyanın olduğuna, böyle bir güce sahip insanların olduğuna inanıyorum ama*

bence kurtlar vadisindeki olaylar günümüzde de meydana geliyor. Bunun somut delillerini de günümüzdeki örneklerle zaten dizide görebiliyoruz.”

Bu öğrenci dizide anlatılanları gerçek yaşamdan yansımalar olarak görmektedir.

3. Öğrenci: *“Kurtlar Vadisi bana tamamen saçma geliyor bir sürü olaylar cinayetler oluyor da devlet bunun için seyirci mi kalıyor. Devlet tarafından yönlendirilen kişiler nasıl oluyor da mafya haline gelebiliyor. Devletin görevi suçluları yakalamak fakat böyle dizilerde devlet sadece formaliteden var, bir sürü kişiler oradaki karakterleri kendilerine örnek alıyor. Birçok cinayet işleyen sözde cinayetleri engellemek amacıyla cinayetler cinayetlerle önlenmeye çalışıyor. Devlette her şeye seyirci kalıyor çok saçma.”*

Bu öğrenci olayı, tamamen film mantığı içinde ele alıp, gerçek yaşantı ile ilgisi olmayan şeyler olarak görmektedir. Bu öğrencinin düşünceleri tablo 17’de %41’lik bir oranda desteklenmektedir.

IV. SONUÇ VE ÖNERİLER

Devlet, vatandaş ve demokrasi kavramlarıyla ilgili öğrenci değerlendirmeleri, öğrencilerin bu konularda duyarlı olduğunu ortaya koymuştur. Her ne kadar bu kavramlar vatandaşlık eğitimi kapsamında bilgi düzeyinde öğretilmiş olsa da öğrencilerin bu kavramlar üzerinde düşündükleri ve yorumda buldukları açıktır. Bu bağlamda çoğunluğu orta sosyo-ekonomik düzeyden gelen öğrencilerin yorumları, bilinçlilik düzeylerini göstermesi açısından oldukça umut vericidir. Şöyle ki, vatandaşlık eğitimiyle öğrencilere bilgi kazandırmanın yanı sıra olumlu düşünce ve davranış kazandırma amacı da büyük oranda gerçekleşmektedir.

Öğrenciler devlet, vatandaş ve demokrasi gibi vatandaşlık eğitimi açısından önemli bu kavramları bilmekle kalmamakta, bu kavramlarla ilgili uygulama boyutundaki eksiklikleri de yakalamaktadırlar. Bilindiği gibi eğitimi oluşturan üçgenin önemli parçaları okul olduğu kadar aile ve çevredir. Çocuk da iyi vatandaş örneklerini okulun yanı sıra aile ve çevresinde de görmelidir. Okul içinde derslerde ve teneffüslerde demokratik olmayan uygulamalardan kaçınılmalı, öğrenci pek çok konuda karar alma ve uygulama sürecine dâhil edilmelidir. Evde de anne ve babalar demokratik uygulamalarla çocuklara örnek olmalıdır. Böylece çocuğun vatandaşlık eğitimini okulda olduğu kadar aile ve çevresinde de uygulamalı olarak görmesi, bu eğitimin etkililiği açısından faydalı olacaktır. Öte yandan demokrasinin vazgeçilmez unsurlarından olan siyasi parti liderlerinin yapmış olduğu konuşmaların öğrencilerdeki

devlete ve demokrasiye karşı oluşan algıyı olumsuz yönde etkilemesi üzerinde durulması gereken önemli bir sonuçtur. Bunun için sorumluluk noktasında bulunan herkesin kendi davranış ve tutumlarının ilköğretim çağındaki öğrenciler tarafından da yakından izlendiğini bilerek daha duyarlı hareket ederek demokrasinin devamına olumlu katkı yapmaları gerekmektedir. Bu öneri vermiş oldukları kararlarla adaletin gerçekleşmesini sağlayan yargı mensupları için de geçerlidir. Çünkü araştırma bulguları içinde onlarında bazı tutum ve davranışları öğrencilerdeki adalet algısını olumsuz etkilediği tespit edilmişti.

Araştırma bulgularında öğrencilerin önemli bir kısmı ulusal bazda yayın yapan televizyon kanallarında ve günlük gazetelerde devlete ve devlet adamlarının uygulamalarına yönelik verilen haberleri gerçekçi bulmadıkları saptanmıştır. Bu sonucun bağımsız bir araştırma içinde nedenlerinin tespit edilmesi gerekmektedir. Çünkü öğrencilerin doğru bilgilendirilmediklerine inanmaları ya da o yönde bir tutum geliştirmeleri temel iletişim ve haber kaynağı olan televizyon kanalları ve günlük gazetelerin öneminin azalmasına sebep olabilir. Bu durum ise uzun vadede toplum içinde güvensizliğin artmasına neden olabilir.

Genel olarak bakıldığında ilköğretim çağındaki bu çocukların zihinlerindeki devlet imajı ile yaşadıkları devlet birbiriyle tam olarak uyuşmamaktadır. Verilen cevaplara göre şikâyet edilen konular, kendisini demokratik bir vatandaş olarak kabul eden herkesin istediği düzenlemelerin, o yaş çocuklar tarafından da eksiklik olarak hissedildiğini göstermektedir. Eğitim ve sağlık alanındaki uygulamalarının yetersizliği, demokrasi ve insan haklarının yeterince uygulanmadığı gibi şikâyetler, toplumun hemen hemen tamamı tarafından kabul edilen eksiklikleridir. Öğrencilerin AB ile birlikte hareket edilmeli cevabı ise, bu eksikliklerin nasıl giderileceği konusunda bir fikir sahibi olduklarını göstermektedir.

KAYNAKLAR

- Altunışık, R. Coşkun, R. Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım E. (2007). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı, Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Arseven, A. D. (2001). Alan Araştırma Yöntemi, İlkeler Teknikler ve Örnekler, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Aybay, R. (2004). *Vatandaşlık Hukuku*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Barth, J. L., Demirtaş, A. (1997). İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi. YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi, Ankara: YÖK.

- Büyüköztürk Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008) *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Çepni, S. (2001). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*. Trabzon: Erol Ofset.
- Dilek, D. (2005). *Vatandaşlık Bilgisi Ders Notları*. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi.
- Doğan, İ. (2001). *Modern Toplumda Vatandaşlık, Demokrasi ve İnsan Hakları*. Ankara: PegemA.
- Haçerlioğlu, O (1988). *Ruhbilim Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Jadallah, E. (2000). Constructivist Learning Experience for Social Studies Education. *The Social Studies*. (9), 221–225.
- Karasar, N. (1995). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: 3A Araştırma, Eğitim, Danışmanlık.
- Kennedy, P. (2001). *Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşleri*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- MEB [Milli Eğitim Bakanlığı] (2004). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programı*. Ankara: Talim ve Terbiye Başkanlığı.
- Nas, R. (2003). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Niyazi, M. (2006). *Türk Devlet Felsefesi*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Yılmaz, A., Tunç, Ş. C., ve Bengiç, G. (2008), *İlköğretim Öğrencilerinin Devlet, Vatandaş, Demokrasi ve İnsan Hakları Kavramlarına İlişkin Algıları*. I. Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu Bildirileri. Ankara: PegemA Yayınları.

THE EVALUATION OF SOME OF THE CONCEPTS INCLUDED SOCIAL STUDIES TEACHING IN MEDIA WITH STUDENTS' VIEWS

Hülya ÇELİK

Ahmet KATILMIŞ

Ersin TOPÇU

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

In primary school social studies and Turkish Republic curriculum, it is important to teach some concepts about social and political field. State, democracy and citizenship are some of these mentioned concepts. Taking place often in media is another feature of these concepts. Therefore students get information about them from both school and media as two different sources. The evaluation and information of these sources about the concepts have become different in some situations. Therefore students encounter different evaluation and comments in level of knowledge and attitude about the concepts. As a result students meet contradiction about the concepts given both in media and schools. In some cases, more than cross-examination of the truth of knowledge given in schools students reaches judgment of its being false. It could let students' having negative image about schools. There are some problems about giving knowledge, skills and value to the students via schools. On the other hand there are a lot of explanations of politicians, judges about state, citizen and democracy in media. Such kind of writings about news and comments from European Union to application of human rights in Turkiye are presented to the citizens as public service. In that process the news on the same topic becomes different in terms comments. In this situation which meaning taken as right is problem for students. Moreover most of the media's having only one focus increase the importance of the problem. Because students encounter only one dimensions of the problem. In other words it is difficult to say that national media in Turkiye give different perspectives about one event or development as public service. Therefore students can not encounter different perspectives about state, citizen and democracy. Because of the explanations given above, it is necessary to be known how the concept of state, citizen and democracy are perceived by the students. In this study it is aimed to determine how primary school students give meaning to the concept of state, citizen and democracy and make a contribution to the solution of the problem. Therefore by using the findings from qualitative and quantitative methods it is determined how primary school students give meaning to the concept of state, citizen and democracy. The causes of their explanation and their effects of intercultural communication are also evaluated. In this extent it is analyzed how students perceive Turkish international policy about the problem of the research. It is evaluated which world system for Turkiye is wanted by the students. Moreover it is presented how the attitudes and application of

politicians and state men affect the perception of the students about state, citizen and democracy. According to this some applications of the mentioned actors affect the perception of the students about state, citizen and democracy in negative way. It is determined in the research that students are sensitive to the application about state, citizen and democracy and they give importance the continuation of the state in the same sensitivity level.

Method

In this research using both qualitative and quantitative methods, survey and interview forms are applied. The students for the sample of this study are chosen from the primary school in İstanbul. The research is applied in 2008/2009 educational term.

Conclusion

The students 'evaluation about the concepts of state, citizenship and democracy has set forth their sensitivity on these issues. They do not only know the meaning of these concepts but also the students could set lack of the application of these concepts. The findings of the research have showed that students do not find the news in national media about state and politicians as realistic.

Key words: State, Citizen, Democracy, Social Studies, Media